

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

УДК 657

Басманова Анна Олексіївна

**ОБЛІК ТА АУДИТ ПРОЦЕСІВ ЛІКВІДАЦІЇ ТА
БАНКУРУТСВА ПІДПРИЄМСТВА**

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи на здобуття
ступеня вищої освіти магістр
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування»

Миколаїв-2019

Магістерська робота рукопис.

Робота виконана на кафедрі обліку та аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: Кандидат економічних наук, доцент
Белінська Світлана Михайлівна
Чорноморського національного університету імені
Петра Могили

Рецизент: Кандидат економічних наук, професор (б.в.з.)
Норд Ганна Леонідівна
Чорноморського національного університету імені
Петра Могили

Захист відбудеться 21 лютого 2019 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, аудиторія 10-313.

З магістерською роботою можна ознайомитися у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Перехід економіки України від централізованої системи управління до ринкової економіки супроводжується нестабільністю та постійними змінами, що, як відомо, призвело до системної економічної кризи в країні. Нестабільність та кризові ситуації в економіці негативно впливають на всі сфери соціального та економічного життя країни. За цей період спостерігається значне зниження виробництва, постійне знецінення грошових коштів та зниження попиту на продукцію. Вказане вище негативно впливає на діяльність окремих підприємств, більшість з яких стають неплатоспроможними, вступають у глибоку кризу. Така ситуація вимагає вирішення проблем окремих підприємств на державному рівні, використовуючи інститут банкрутства. Тільки після того, як Україна отримала незалежність, банкрутство, як елемент ринкових відносин, стало реальністю сучасної ринкової економіки.

Відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" банкрутство є визнана господарським судом, неплатоспроможність боржника відновити його платоспроможність та можливість задовольнити вимоги кредиторів, лише в результаті застосування процедури ліквідації, що були визнані судом.

Банкрутство є наслідком глибокої фінансової кризи, системи заходів управління, які не призвели до позитивних результатів. Під фінансовою кризою розуміють дисбаланс підприємства та обмежені можливості його впливу на фінансові відносини.

Пошук шляхів відновлення платоспроможних підприємств є одним з провідних питань у сучасній економічній практиці. В Україні кількість неплатоспроможних підприємств постійно зростає і на початок 2018 року сягнула понад 20% всіх підприємств.

Актуальність обраної теми магістерської роботи «Облік та аудит процесів ліквідації і банкрутства підприємств» підтверджується тим фактом, що підприємство повинно мати інформацію про свій фінансовий стан, а таку інформацію повинен забезпечувати повний і своєчасний облік, аналіз та аудит. Як показує практика роботи суб'єктів господарювання, своєчасне впровадження результатів аналізу фінансових передумов для неспроможності та банкрутства підприємства, програми антикризових заходів, дійсно може допомогти підприємствам, що знаходяться на межі банкрутства.

У зв'язку з цим виникає необхідність в удосконаленні теоретичних аспектів відображення в бухгалтерському обліку операцій з ліквідації та банкрутства підприємства та методики проведення їх аудиту.

Значний внесок у розвиток окремих аспектів обліку і аудиту ліквідації та банкрутства підприємства належать таким вітчизняним вченим як Бланк І. А., Терещенко О. О., Пластун О. Л., Третяк О. Ю., А. І. Марковська, А. В. Бабіна.,

Глушук О.М., Нетребенко Н. С. Серед зарубіжних науковців окресленої проблематики заслуговують на увагу дослідження А.Д. Шеремет, Т.О. Кубасова, М.Бромвіч, Л. Бернстайн, В.І. Валетов, М.М. Клінов, С.Ю. Козлов.

Мета дослідження полягає в розробці рекомендацій з удосконалення обліку і аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємства.

Для досягнення мети в магістерській роботі поставлено такі завдання:

- обґрунтувати сутність ліквідації та банкрутства як економічних категорій;
- визначити систему внутрішніх та зовнішніх факторів, що обумовлюють процеси ліквідації та банкрутства підприємства;
- узагальнити теоретичні та методичні засади обліку та аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємства;
- проаналізувати стан та тенденції розвитку процесів банкрутства підприємств в Україні;
- удосконалити методичні підходи щодо формування облікового забезпечення процесів ліквідації та банкрутства підприємств;
- розробити методику проведення аудиторської перевірки операцій пов'язаних з ліквідацією та банкрутством підприємства, та сформулювати пропозиції щодо удосконалення процедур ліквідації.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аудиту господарських операцій з ліквідації та банкрутства підприємства.

Предмет дослідження - теоретико-методичні засади та практичні аспекти обліку та аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємства.

Методи дослідження. В магістерській роботі було використано сукупність наукових методів, а саме: методи наукового узагальнення, порівняння, системності і комплексності - при структуризації класифікаційних характеристик підприємств які збанкрутіли та знаходяться в процесі ліквідації; економіко-математичні методи – для розрахунку показників у ході дослідженні динаміки масштабів підприємств, що завершили діяльність через банкрутство; методи економіко-статистичного моделювання, дедукції і індукції - використовувалися в обґрунтуванні доцільності систематизованого порядку відображення в обліку розрахунків за обов'язковими платежами та оподаткування в процесі ліквідації.

Інформаційним підґрунтям магістерського дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Верховної ради та Кабінету Міністрів України, інші нормативні документи з питань регулювання процесів: ліквідації та банкрутства підприємства та їх обліково-аналітичного забезпечення. Інформаційну дослідження становили статистичні дані Держкомстату України, Миколаївської області публікації зарубіжних та вітчизняних вчених та матеріали спеціальних періодичних видань.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні і

практичному вирішенні низки проблемних питань з організації та методики обліку і аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємств та розкривається сукупність таких положень:

а) удосконалено:

- організаційні положення процесів ліквідації та банкрутства підприємства через врахування особливостей реалізації принципів бухгалтерського обліку і звітності в умовах банкрутства підприємств, що забезпечує необхідний рівень достовірності фінансової звітності підприємств, які знаходяться в кризовому стані;
- методику аудиту процесів ліквідації і банкрутства підприємства, через проведення спеціальних аудиторських процедур та розробку пакету робочих документів, що дозволить своєчасно та об'єктивно оцінити здатність підприємства-боржника безперервно продовжувати свою діяльність;

б) набуло подальшого розвитку обґрунтування теоретичних положень процесів ліквідації та банкрутства підприємства, зокрема: систематизовано підходи щодо трактування поняття «банкрутство» та запропоноване власне визначення, як результат неефективного ведення бізнесу що привело до неспроможності задовольнити взяті на себе зобов'язання та вимоги своїх кредиторів; визначено тенденції розвитку процесів банкрутств в Україні; обґрунтовано напрямки подальшого розвитку механізму ліквідації та банкрутства на підставі вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що забезпечить покращення процедур ліквідації та банкрутства підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Запропонована методика аудиту ліквідації та банкрутства підприємства та робочі документи аудитора для оформлення результатів такої перевірки. Впровадження результатів дослідження в практичну діяльність вітчизняних підприємств дасть змогу підвищити достовірність інформації, прозорість дії управлінського персоналу за для ефективного питання рішень щодо виходу з кризового стану, та посилити контроль з боку власника за достовірністю та об'єктивністю інформації про діяльність підприємства в цілому.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається з таких основних розділів: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, і додатків. Основний зміст викладений на 144 сторінках друкованого тексту. Дипломна робота містить 16 таблиць, 15 рисунків, 6 додатків. Список використаних джерел нараховує 54 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Перший розділ «Теоретико – методичні основи обліку та аудиту при ліквідації та банкрутстві підприємства» присвячено проблемам сутності ліквідації, банкрутства та причин їх виникнення. Серед вчених не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «банкрутства». Узагальнення результатів аналізу дозволяє визначити банкрутство як результат неефективного ведення бізнесу що привело до неспроможності задовольнити взяті на себе зобов'язання та вимоги своїх кредиторів.

Відповідно до чинного законодавства банкрутство розглядають як визнану господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Узагальнення існуючих підходів трактування поняття банкрутства надало можливість визначити «банкрутство» як результат неефективного ведення бізнесу, що призвело до неспроможності задовольнити взяті на себе зобов'язання та вимоги своїх кредиторів.

Банкрутство виникає в процесі розвитку суспільних відносин і становлення товарного виробництва та грошово-кредитних відносин. Причини виникнення банкрутства поділяють на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) (рис. 1, рис. 2).

Рис. 1. Зовнішні причини банкрутства

Рис. 2. Внутрішні причини банкрутства підприємства

Ліквідація підприємства один з різновидів припинення його діяльності, який можна назвати крайньою мірою, яку застосовують тоді, коли немає можливості застосування інших заходів подолання неплатоспроможності та вже не можна попередити банкрутство. Існує три види ліквідації: примусова, добровільна та ліквідація у разі банкрутства.

1. Примусова ліквідація проводиться коли юридична особа припиняє діяльність після рішення суду.
2. Добровільна ліквідація проводиться за погодженням з акціонерами підприємства.
3. Ліквідація в разі банкрутства проводиться коли в процесі добровільної ліквідації підприємство не здатне виплатити свої борги.

Основні причини ліквідації представлені на рис. 3.

В процесі визнання підприємства банкрутом бухгалтерський облік постає джерелом повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства-боржника, необхідної для прийняття рішень.

Рис. 3. Причини ліквідації підприємства

Важливо зазначити, що методика відображення в бухгалтерському обліку операцій пов'язаних з ліквідацією та банкрутством підприємства та послідовність дій бухгалтера підприємства-боржника не відображена у нормативно-правовій базі. На сьогоднішній день актуальним є питання про визначення особливостей ведення бухгалтерського обліку підприємства-боржника.

До сьогодні єдиної методики з проведення аудиту процесів ліквідації та банкрутства не існує. Кожна аудиторська фірма і аудитор самостійно розробляє методику аудиту фінансової звітності, враховуючи компетентність аудиторів, об'єкт дослідження, сфера діяльності підприємства, особливості законодавства і т.д.

Переважає більшість українських і зарубіжних економістів спеціальними прийомами аудиту вважають спостереження, опитування, підтвердження, аналітичний огляд, сканування, перерахунок, інспекція, аналіз і т.д. Однак, ряд науковців методичні прийоми називають методами. На їхню думку, до числа основних методів аудиторської перевірки відносяться: фактична перевірка, підтвердження, документальна перевірка, спостереження, опитування, перевірка механічної точності, аналітичні тести, сканування, дослідження, спеціальна перевірка, зустрічна перевірка.

Всі перераховані вище елементи доцільно відносити до прийомів аудиту, які в сукупності формують єдиний метод аудиторського контролю. Отже, до

методів належать: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, класифікація і т.д. Дотримання усіма вченими і практиками єдиної термінології дозволить краще зрозуміти суть методу аудиту.

Важливе теоретичне і практичне значення для розуміння суті власних прийомів аудиту та їх використання в процесі аудиторської перевірки має науково-обґрунтована їх класифікація. Українські та зарубіжні автори не виробили єдиного підходу до класифікації прийомів аудиту. Найбільш вдалою є класифікація спеціальних прийомів аудиту запропонована С.Я. Зубілевич і С.Ф. Голова. Основними ознаками поділу ними методичних прийомів визначені об'єкти їх застосування і види доказів. Відповідно до цього спеціальні прийоми поділяються на: документальні, фактичні, процедури узгодження (відповідність) та процедури підтвердження (незалежні). Разом з тим, на наш погляд, у поділі методичних прийомів на фактичні і документальні лежить не тільки ознака видів доказів, але й методів контролю. Використання аудиторського контролю по стадіях процесу аудиту представлено на рис. 4.

Рис. 4. Спеціальні прийоми аудиту фінансової звітності підприємства

У другому розділі «**Формування облікового забезпечення процесів ліквідації та банкрутства**» здійснено аналіз стану та тенденцій розвитку процесу банкрутства підприємств в Україні. Розглянуто організацію та методiku обліку процесів ліквідації та банкрутства на досліджуваних підприємствах.

В процесі аналізу ряду показників можна зробити висновок про досить високу кількість збиткових суб'єктів господарювання, що функціонують в економіці України.

Присутнє стабільне зменшення кількості підприємств банкрутів починаючи з 2014 року, що відображено на рис. 5.

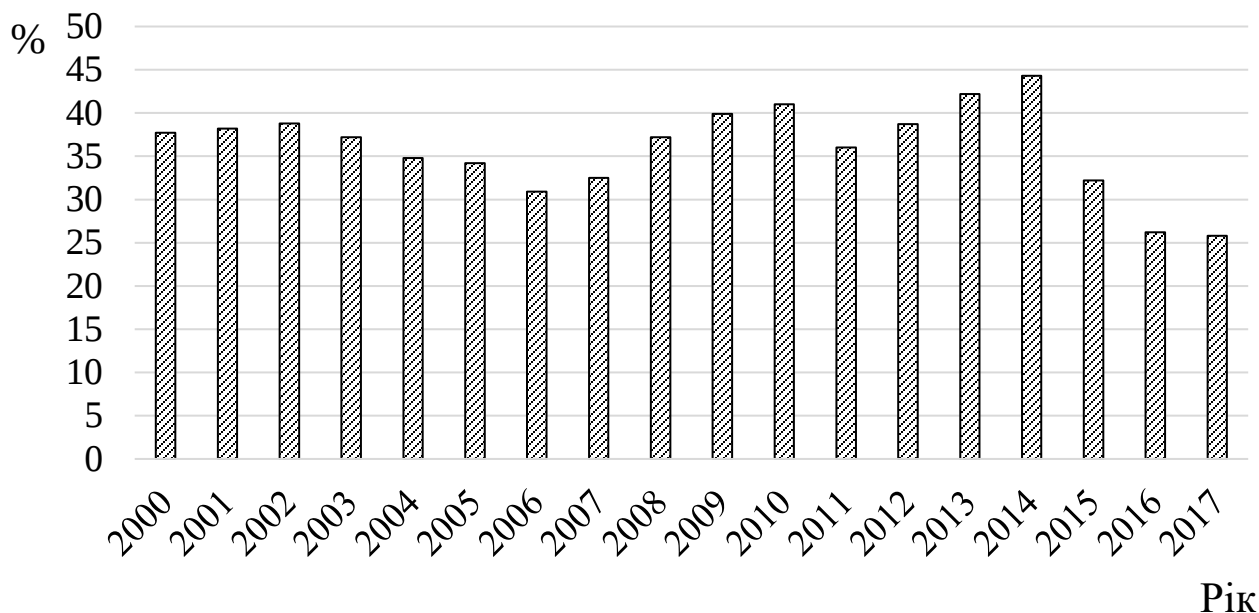

Рис. 5. Питома вага збиткових підприємств в економіці України

Проте можна побачити що кількість підприємств процедура яких триває більше 3-х років займає більшу частку серед загальної кількості (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл підприємств щодо тривалості процедури банкрутства

Тривалість процедури банкрутства	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	Темпи росту 2017р. до 2014р., %	Структура підприємств-банкрутів в 2017р., %
Разом	5444	4355	3538	3401	-62,5	100
Кількість підприємств, процедура яких тривала менше 3-х років	1966	1501	1225	1002	-50	29,5

Продовження таблиці 2

Кількість підприємств, процедура яких тривала більше 3-х років	3478	2854	2313	2399	-31	70,5
--	------	------	------	------	-----	------

В процесі дослідження було проаналізовано динаміку кількісних показників підприємств яких визнано банкрутом, ліквідовано, порушено справу про банкрутство, порушено справу про банкрутство та відкрито санацію (рис. 6).

Результати проведеного аналізу свідчать про таке:

- має тенденція до зменшення кількості підприємств-банкротів, проте є піки коливаль, під час яких відбулось їх збільшення. Це 2007р., 2011р. та 2015р.;
- кількість ліквідованих підприємств в 2005 різко зменшилась і стала менше тисячі за рік;
- кількість підприємств що до яких порушено справу про банкрутство, різко зменшується з 3101 в 2001р. до 837 в 2017р., що складає лише 27% від 2000 року. Проте в 2015 все ж був невеликий стрибок вгору.

Рис. 6. Динаміка масштабів розгляду справ про банкрутство

Аналіз якісних характеристик механізму банкрутства в Україні,

представлених в рейтингу Світового банку «Doing Business 2018», дає можливість відзначити, що Україна в розділі «Припинення діяльності» посідає 76 місце з-поміж 190 держав. При цьому за останні 4 роки її рейтинг за цим показником зріс на 20 пунктів. Якщо в 2015 році Україна була на 96-му місці то на 2018 він піднялась до 76-го.

Зменшення чисельності підприємств-банкрутів не означає покращення економічного стану, а зовсім навпаки – це свідчить про нестабільну фінансову ситуацію в державі й те, що більшість організацій, не виконуючи жодної діяльності, просто тримаються «на плаву».

Основна причина скорочення банкрутства – нестача вільних коштів в обігу підприємства, у зв'язку з чим кредитори охочіше йдуть на реструктуризацію заборгованості, побоюючись, що процедура банкрутства привабить інших кредиторів. Друга причина цієї тенденції – підвищення свідомості боржника. Боржники усвідомлюють усю небезпеку банкрутства під час кризи й тому йдуть на зниження кількості фіктивних банкрутств, головною метою яких був перерозподіл форми власності або прагнення ухилитися від сплати податків чи кредитів.

Високий відсоток «втрат» бізнесу під час банкрутства пояснюється не високою вартістю самої процедури, а тим, що часто боржник потрапляє в цей процес у фінансовому стані, що об'єктивно не дозволяє відновити платоспроможність.

Відсутнім є дієвий механізм реструктуризації заборгованості, залучення інвесторів, немає розробленого чіткого механізму обміну боргів на акції або частки у статутному капіталі.

Проблема і в тому, що вітчизняні підприємства-боржники не схильні розглядати судовий процес відновлення платоспроможності як засіб реструктуризації свого бізнесу.

Нині процедура банкрутства не є механізмом узгодження інтересів різних сторін, а служить здебільшого для перерозподілу власності учасників цього процесу. Причому далеко не завжди на зміну неефективному власнику приходив більш ефективний.

Світова практика показала, що ефективність застосування механізму банкрутства, за умови наявності всього необхідного “інструментарію” є високою. Проте та ж практика виробила і ряд вимог, без виконання яких дана процедура перетворюється з оздоровчої в каральну.

Серед них можна виділити такі, як достатньо розвинена економіка, більш-менш стабільна фінансова ситуація, наявність відповідної правової бази, грамотна інвестиційна політика і наявність самих інвесторів, напрацьована система оздоровчих і антикризових засобів, пристосованих саме до економіки даної країни, наявність висококваліфікованого штату антикризових керуючих. Особливо важливим є використання даного інституту в комплексі з іншими

засобами: інвестиціями, державним регулюванням і підтримкою.

В магістерській роботі визначено особливості реалізації принципів бухгалтерського обліку при ліквідації та банкрутстві підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Особливості обліку ліквідації та банкрутства підприємства

1	Допускається порушення принципу бухгалтерського обліку нарахування доходів і витрат. Доходи та витрати відображаються на базі наявних грошових потоків, а не фактів здійснення угод, які під час банкрутства практично відсутні.
2	Не допускається порушення принципу превалювання сутності над формою (хоча на практиці часто його таки недотримуються).
3	Усі активи підприємства, відображаються за чистою вартістю реалізації (очікуваною ціною реалізації).
4	Усі довгострокові зобов'язання та дебіторську заборгованість переводять до складу поточних зобов'язань (активів).
5	Безнадійну дебіторську заборгованість виключають зі складу активів одночасно зі зменшенням резерву сумнівних боргів.
6	Більше ніяких тлумачень поняття безоплатно отриманих товарів не допускається.
7	Всі активи реалізуються.
8	Вимоги всіх кредиторів задовольняються відповідно до їх черги за рахунок реалізованого майна.
9	Вимагається ведення обліку майна в аналітичному розрізі із зазначенням закріплених за ним матеріально-відповідальних осіб, задля уникнення приховувань чи розкрадань.
10	Функцією бухгалтерії є збереження майна через те, що при виникненні ознак банкрутства кожен власник намагатиметься будь-якими способами приховувати майно товариства від подальшого примусового стягнення для погашення зобов'язань підприємства.
11	Розриваються трудові договори з працівниками підприємства (працівники попереджаються заздалегідь)
12	Закривають усі банківські рахунки підприємства, залишивши один, який використовуватиметься для проведення розрахунків за операціями з ліквідації.
13	На балансі підприємства не повинно залишитися жодного об'єкта майна, капіталу і зобов'язань та повинен бути складаєний нульовий баланс.

Основні процедури, що пов'язані з формуванням ліквідаційного балансу, відображені на рис. 7.

1. Інвентаризація майна
2. Оцінка активів
3. Формувати показники виявленої ліквідаційної маси (активів підприємства, які придатні для реалізації)
4. Контроль за розрахунками з працівниками (через необхідність припинення з ними трудового договору)
5. Створення забезпечень за рахунок реалізації майна підприємства
6. Задоволення вимог кредиторів відповідно до їх черговості
7. Складання ліквідаційного балансу

Рис. 7. Процедури пов'язані з формування ліквідаційного балансу.

До сформованого ліквідаційного балансу необхідно додавати: інформацію про склад ліквідаційної маси (дані інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей та взаєморозрахунків); відомості про реалізацію об'єктів ліквідаційної маси з інформацією по відповідних договорах купівлі-продажу; копії договорів купівлі-продажу, накладних та актів прийому-передачі основних засобів та товарно-матеріальних цінностей; реєстр заявлених та погашених вимог кредиторів; копії документів, що підтверджують погашення вимог кредиторів.

У третьому розділі «**Розвиток системи аудиту процесів ліквідації та оцінки ймовірності банкрутства підприємства**» було досліджено організацію та методику аудиту ліквідації та банкрутства підприємства, визначено основні їх особливості, були надані рекомендації щодо удосконалення процедур ліквідації та банкрутства підприємства та запропоновано пакет робочих документів для аудиту ліквідації підприємства. Також досліджено методику аудиту в комп'ютерному середовищі та запропоновано програмне забезпечення, яке дасть змогу зменшити витрати робочого часу аудитора на процес оцінки вірогідності банкрутства.

До об'єктів аудиту фінансової звітності можна віднести інформацію про діяльність обліково-аналітичної та контрольної систем підприємства, бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Предметом аудиту є оцінювання можливості подальшого функціонування підприємства.

Метою аудиту підприємства-боржника є встановлення достовірності даних про наявність активів, відображення капіталу та зобов'язань, результатів

діяльності, представлених у ліквідаційному балансі та інших формах фінансової звітності економічного суб'єкта, а також відповідність фінансових і господарських операцій, що в них відображені, нормативним вимогами

Інформаційним забезпеченням оцінки банкрутства підприємства є: нормативні документи, закони, накази президента; облікові дані, положення про облікову політику, реєстри обліку і фінансова, статистична звітність; господарсько - правові документи, договори, рішення суду; технологічна документація, рішення загальних зборів; плани, нормативи, проектні завдання.

Запропонована методика проведення аудиту ліквідації та банкрутства підприємства, що приведена а рис. 8.

Рис 8. Методика проведення аудиту ліквідації та банкрутства підприємства

Для відображення результатів аудиту та забезпеченості обґрунтованості висновку аудитора розроблено пакет робочих документів.

Одним з основних етапів аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємства є оцінка здатності підприємства боржника продовжити свою діяльність. При реалізації цього етапу аудиту, необхідно, насамперед, ідентифікувати всі події та умови які можуть привести до банкрутства підприємства (рис. 9).

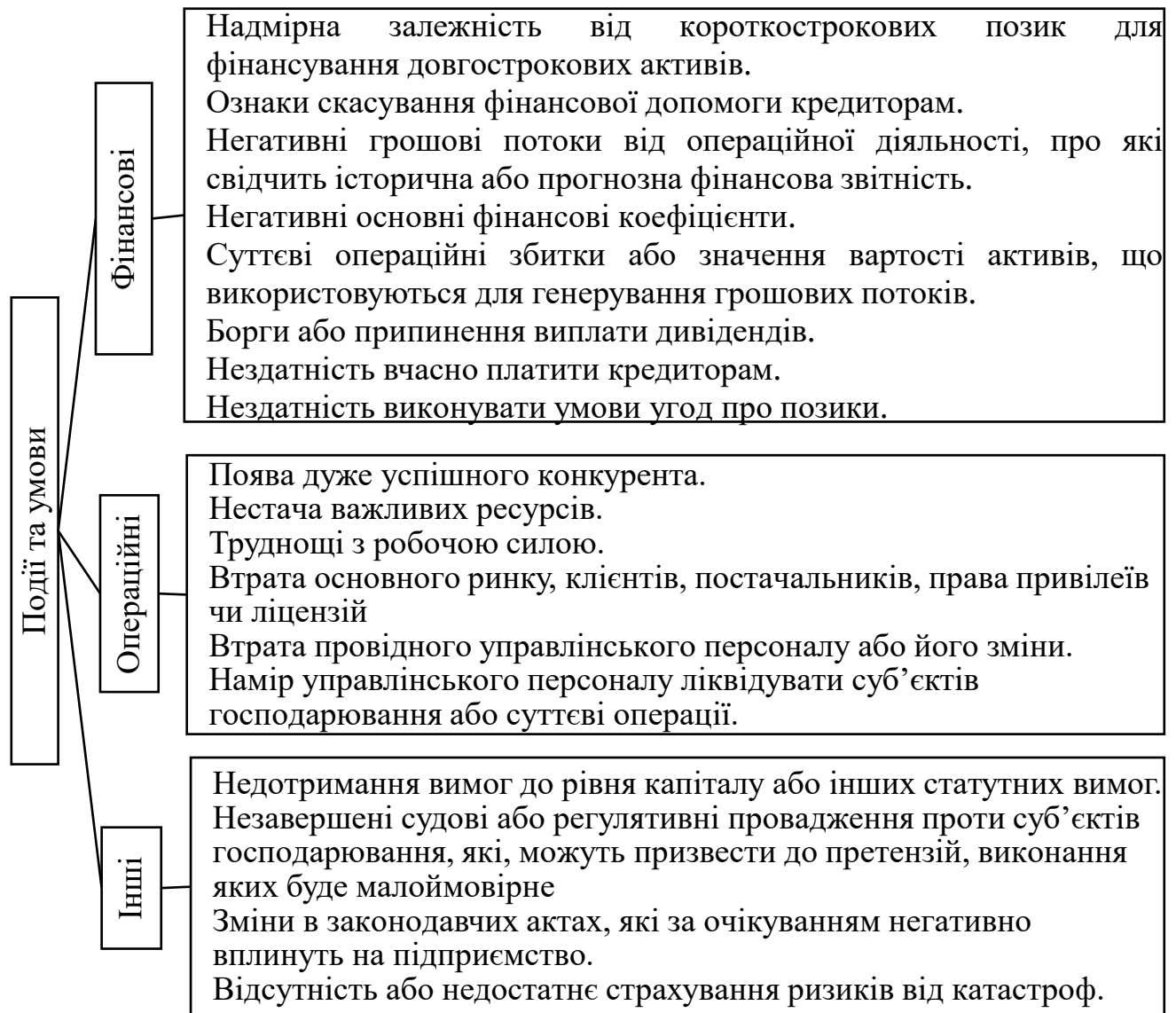

Рис. 9. Події та умови які можуть привести до банкрутства підприємства

Після встановлення фактів які можуть поставити під значний сумнів здатність підприємства продовжувати свою діяльність в майбутньому. Аудитор повинен виконати спеціальні процедури аналізу та оцінки заходів підприємства що виходить з кризи (рис. 10).

Аналіз грошових потоків, прибутку та інших відповідних прогнозів управлінського персоналу.

Розгляд умов боргових зобов'язань та угод про позики.

Розгляд протоколів зборів акціонерів, для виявлення проблем с функціонуванням підприємства.

Запит до юристконсула підприємства щодо існування судових позовів або претензій та попередня оцінка їх фінансових наслідків.

Підтвердження існування, законності та виконання угод про надання фінансової допомоги третім сторонам.

Оцінка планів підприємства щодо невиконаних замовлень клієнтів.

Підтвердження існування, умов та достатності можливостей отримати позики.

Визначення достатності фінансування для будь-якого запланованого вибуття активів.

Запит до управлінського персоналу щодо його планів ліквідувати активи, позичити гроші, реструктурувати борги, зменшити чи відстрочити видатки чи збільшити капітал.

Рис. 10. Спеціальні процедури аналізу та оцінки заходів підприємства що виходить з кризи

Відповідно до запропонованої методики було проведено аналіз фінансової звітності Приватного акціонерного товариства «Чорноморський суднобудівний завод» та аналіз його фінансового стану (табл. 3, табл. 4)

Таблиця 3

Аналіз фінансового стану підприємства

Показник	Нормативне значення	2017 року	
		На початок	На кінець
1.Аналіз прлатоспроможність підприємства			
1.1 Коефіцієнт покриття	>1	0,83	0,73
1.2 Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 - 0,8	0,68	0,6

Продовження таблиці 3

1.3 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0	0,1623	0,2252
1.4 Чистий оборотний капітал (тис. грн.)	>0	-103136	-173764
2. Аналіз фінансової стійкості підприємства			
2.1 Коефіцієнт автономії	>0,5	-0,53	-0,64
2.2 Коефіцієнт фінансування	0,5 - 1	-2,90	-2,57
2.3 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>1	-0,17	-0,27
2.4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0	0,23	0,33
3. Аналіз рентабельності підприємства			
3.1 Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0	-7,2	-2,83
3.2 Коефіцієнт рентабельності продукції	>0	3,0941	4,999
3.3 Коефіцієнт рентабельності активів	>0	-0,09992	-0,04535
4. Аналіз структури капіталу			
4.1. Коефіцієнт структури капіталу	0,5-1,0	-2,90	-2,57

Таблиця 4

Розрахунок індексу Альтмана

Показник	Норма коефіцієнта		2016р.	2017р.
	Величина R	Ймовірність банкрутства, %		
Індекс Альтмана	Менше 0	Максимальна (90-100)	2,544	2,742
	0-1,8	Висока (60-60)		
	1,8-3,2	Середня (35-50)		
	3,2-4,2	Низька (15-20)		
	Більше 4,2	Мінімальна (до 10)		

Результати аналізу свідчать, що показники платоспроможності менші нормативних значень і підприємство знаходиться в кризовому стані. Чисті активи Публічного акціонерного товариства «Чорноморський суднобудівний завод» мають негативне значення. В цьому випадку необхідно починати Проведення у справі про банкрутство.

Одним із напрямів підвищення якості аудиту процесів ліквідації та банкрутства підприємств є використання комп'ютерів що дозволяє скоротити затрати часу та праці на його проведення і в кінцевому результаті створює нові можливості в організації та методиці проведення аудиту.

Процес застосування аудиторських процедур за допомогою аудиторських комп'ютерних засобів (АКЗ) може відбуватися за такими напрямками:

- відбір із допомогою комп'ютера певних операцій для їх наступної перевірки вручну;
- перевірка системи вбудованого програмного контролю за допомогою імітаційних даних;
- перевірка системи вбудованого програмного контролю за допомогою реальних даних, оброблених аудиторськими програмними засобами.

Враховуючи специфіку роботи аудитора, вимоги до аудиторського програмного забезпечення можуть бути такі: гнучкість, тісний зв'язок з бухгалтерськими програмами на рівні баз даних, простота освоєння, можливість передачі даних по проведеній перевірці в захищеному вигляді методами криптографії, можливість чіткого розмежування права доступу, доступна ціна, комплексна автоматизація всіх бізнес процесів аудиторської діяльності, якісний супровід програмного забезпечення.

Комп'ютерний аудит надає не тільки широкий спектр консультаційних послуг, але й здійснює аналіз великих масивів фінансових і оперативних даних в електронному вигляді спеціальними програмними засобами для їх підтвердження і виявлення шахрайства. Він надає допомогу клієнту з питань забезпечення інформаційної безпеки та перевіряє алгоритм комп'ютерних облікових систем клієнтів.

Результати проведеного дослідження свідчать про необхідність подальшого розвитку самого механізму ліквідації та банкрутства підприємства.

Так, доцільним було б передбачити на законодавчому рівні більш широкі можливості для усунення керівництва боржника, окреслити перелік ситуацій в яких його усунення є безспірним (наприклад, якщо кризовий стан підприємства є наслідком зловживань, безгосподарності, та безпосередньої недобросовісності вищого управлінського апарату, а не зумовлений, наприклад, незадовільною платіжною дисципліною його контрагентів).

Необхідно також провести градацію мінімальних сум позовів для різних за розмірами суб'єктів підприємницької діяльності, враховуючи при цьому особливості їх діяльності, галузеву приналежність.

При цьому, перелік офіційних друкованих органів дозволених для друку інформації про-банкрутство необхідно обмежити виданнями «Голос України» і «Урядовий кур'єр» і вилучити видання відповідної обласної ради за місцезнаходженням боржника. Це дозволить полегшити роботу для кредиторів в виявленні доржника.

Крім того, для полегшення та пришвидшення повернення боргів кредиторам необхідно дозволити заставу або продаж нерухомості, а головне – землі. Але на сьогоднішній день на заваді цьому стоїть політика місцевих адміністрацій та не сформованість ринку землі в Україні.

Разом з тим, кредитори та інвестори поки що не зацікавлені у проведенні процедури відновлення платоспроможності свого боржника.

Усунення недоліків, врегулювання суперечностей, які виникають між різними законодавчими актами забезпечать дієвість нового механізму банкрутства, який за своєю суттю є прогресивним.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дали можливість зробити такі висновки та пропозиції:

1. Узагальнення існуючих трактувань поняття «банкрутство» дозволило визначити цю категорію як результат неефективного ведення бізнесу, що призвело до неспроможності задовольнити взяті на себе зобов'язання та вимоги своїх кредиторів. В свою чергу трактування поняття ліквідація визначає ліквідацію одним з різновидів припинення діяльності підприємства, який можна назвати крайньою мірою, яку застосовують тоді, коли немає можливості застосувати інші заходи подолання неплатоспроможності та коли вже не можливо попередити банкрутство.

2. Дослідження системи внутрішніх та зовнішніх факторів, що обумовлюють процес ліквідації та банкрутства підприємства свідчать про комплексний характер впливу кризових факторів. Не своєчасне їх та відсутності відповідних дій з боку керівництва зменшити їх вплив на ризики банкрутства призводять до переломного моменту в бізнесі підприємства. Після чого з'являється необхідність проводити аналіз можливості подальшого функціонування підприємства та впровадження дій для виходу з кризового стану.

3. Узагальнення напрацювань науковців та практичного досвіду, дало можливість визначити особливості процесів обліку діяльності підприємства під час ліквідації та банкрутства підприємства, такі як: реалізація активів підприємства для погашення заборгованості перед кредиторами відповідно до їх черги; припинення трудових договорів з усіма працівниками; закриття всіх банківських рахунків; відображення активів за чистою вартістю реалізації; переведення довгострокової заборгованості до короткострокової та формування нульового балансу.

4. Результати аналізу стану та тенденцій розвитку процесів банкрутства підприємства в Україні, свідчить про значну кількість збиткових суб'єктів господарювання. Разом з цим, протягом останніх років присутнє стабільне зменшення кількості підприємств банкрутів. Проте кількість підприємств,

процедура банкрутства яких триває більше 3-х років складає 70,5% від загальної їх кількості. серед загальної кількості. Зменшення чисельності підприємств-банкрутів не означає покращення економічного стану, а свідчить про нестабільну фінансову ситуацію в державі й те, що більшість організацій, не виконуючи жодної діяльності, просто тримаються «на плаву». Через нестачу вільних коштів в обігу підприємства, кредитори охочіше йдуть на реструктуризацію заборгованості, побоюючись, що процедура банкрутства привабить інших кредиторів. Боржники усвідомлюють усю небезпеку банкрутства під час кризи й тому йдуть на зниження кількості фіктивних банкрутств, головною метою яких був перерозподіл форми власності або прагнення ухилитися від сплати податків чи кредитів. Це дає можливість зробити висновок що в нашій країні відсутній дієвий механізм реструктуризації заборгованості, залучення інвесторів, немає розробленого чіткого механізму обміну боргів на акції або частки у статутному капіталі. Вітчизняні підприємства-боржники не схильні розглядати судовий процес відновлення платоспроможності як засіб реструктуризації свого бізнесу. Нині процедура банкрутства не є механізмом узгодження інтересів різних сторін, а служить здебільшого для перерозподілу власності учасників цього процесу.

5. Визначено методику бухгалтерського обліку під час ліквідації підприємства-банкрута, яка ґрунтується на відображенні в регістрах бухгалтерського обліку фактичної наявності та реалізації майна, виявленого інвентаризацією, та відображення в обліку кредиторської заборгованості підприємства – банкрута в розрізі черговості її сплати, що забезпечує прозорість обліку і дає можливість здійснювати моніторинг ліквідаційної процедури. Оскільки термін процедури ліквідації поширюється за межі проміжного звітного періоду було зроблено висновок, про необхідність складання попереднього ліквідаційного балансу між датами складання проміжного ліквідаційного балансу і ліквідаційного балансу. Це дає можливість отримати зрозумілу, доречну, достовірну і зіставну облікову інформацію про процеси ліквідації та банкрутства.

6. Враховуючи особливості процесів ліквідації та банкрутства підприємства було розроблено комплексну методику проведення аудиторської перевірки підприємств які знаходяться в кризовому стані яка передбачає проведення спеціальних аудиторських процедур що до оцінки здатності підприємства безперервно продовжувати свою діяльність. Для відображення результатів реалізації цих процедур запропоновано пакет відповідних робочих документів. Реалізація запропонованого методичного підходу до аудиту фінансової звітності та фінансового стану підприємств-боржників дозволяє провести більш глибокий аналіз виявлених порушень та недоліків для підтвердження або спростування банкрутства.

Відповідно до розробленої методики було виконано аналіз фінансової звітності підприємства яке знаходиться в кризовому стані та визначені основні

заходи для покращення його фінансового стану.

7. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок про необхідність подальшого удосконалення механізму ліквідації та банкрутства підприємства. Для покращення процедур ліквідації підприємства запропоновано:

- створення на законодавчому рівні більш широких можливостей для усунення керівництва боржника, окреслення переліку ситуацій, в яких його усунення є безпартним;
- проведення градації мінімальних сум позовів для різних за розмірами суб'єктів підприємницької діяльності, враховуючи при цьому особливості їх діяльності, галузеву приналежність;
- визначення переліку офіційних друкованих органів, дозволених для друку інформації про банкрутство і вилучення видань відповідної обласної ради за місцезнаходженням боржника, що дозволить полегшити роботу для кредиторів в виявленні боржника;
- пропонується надання дозволу застави або продажу нерухомості, а головне – землі для полегшення та пришвидшення повернення боргів кредиторам.

Для забезпечення дієвості механізму банкрутства важливе значення також має усунення недоліків та врегулювання суперечностей, які виникають між різними законодавчими актами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У наукових фахових виданнях:

1. Басманова А.О. Особливості обліку процесів ліквідації та банкрутства підприємства / Великий Ю.В. // Студентські наукові статті. – Молодіжний науковий журнал. – Миколаїв – 2018 – Випуск 30 (74) – С.15 – 21.
2. Басманова А.О. Методика виявлення ознак фіктивного банкрутства / Бурлан С.А. // Студентські наукові статті. – Молодіжний науковий журнал. – Миколаїв – 2019 – Подано до друку.

АНОТАЦІЯ

Басманова А.О. Облік та аудит процесів ліквідації та банкрутства підприємства. – Рукопис

Магістерська робота на здобуття освітньо -валіфікаційного рівня магістра за спеціальністю 071 – «Облік та оподаткування» - Чорноморський національний університет імені Петра Погили. Кафедра обліку та аудиту. – Миколаїв, 2019.

Магістерська робота присвячена науковому обґрунтуванню теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аудиту процесів ліквідації і банкрутства підприємства. У теоретичному контексті

визначено сутність поняття «банкрутство», «ліквідація» та обґрунтовано несправомірність їх ототожнення. Дослідження системи внутрішніх та зовнішніх факторів, що обумовлюють процес ліквідації та банкрутства підприємства свідчать про комплексний характер впливу кризових факторів. В ході дослідження визначено особливості процесів обліку діяльності під час ліквідації та банкрутства підприємства в Україні. Враховуючи особливості процесів ліквідації та банкрутства підприємств удосконалено методику аудиту процесів ліквідації і банкрутства підприємства, через проведення спеціальних аудиторських процедур та розробку пакету робочих документів, що дозволить своєчасно та об'єктивно оцінити здатність підприємства-боржника безперервно продовжувати свою діяльність. Запробовану методику аналіз фінансової звітності та фінансового стану було апробовано на прикладі Приватного акціонерного товариства «Чорноморський суднобудівний завод».

Ключові слова: ліквідація, банкрутство, облік, аудиторський звіт, ліквідаційний баланс.

ABSTRACT

Basmanova A.O. Accounting and audit of liquidation and bankruptcy processes of the enterprise. – Manuscript.

Master's work on obtaining an educational and qualification level of a Master's degree in specialty 071 - "Accounting and taxation" - the Black Sea National University named after Petro Poghyli. Department of Accounting and Audit. - Nikolaev, 2019.

The master's thesis is devoted to scientific substantiation of theoretical positions and development of practical recommendations for improvement of accounting and audit of liquidation and bankruptcy processes of the enterprise. In the theoretical context, the essence of the concept of "bankruptcy", "liquidation" and the substantiation of non-legitimacy of their identification are determined. Investigation of the system of internal and external factors that determine the process of liquidation and bankruptcy of enterprises testify to the complex nature of the impact of crisis factors. During the study, the peculiarities of the processes of accounting of activities during the liquidation and bankruptcy of the enterprise in Ukraine were determined. Taking into account the peculiarities of liquidation and bankruptcy processes of enterprises, the methodology of audit of liquidation and bankruptcy processes of the enterprise has been improved, through conducting special audit procedures and development of a package of working documents, which will allow timely and objective assessment of the ability of the debtor company to continuously continue its activities. The tried and tested method of analyzing financial reporting and financial condition was tested on a glance of the Private Joint-Stock Company "Black Sea Shipbuilding Plant".

Key words: liquidation, bankruptcy, accounting, auditor's report, liquidation balance.

